TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2023. gada 22. jūnijā*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Direktīva 2012/13/ES – 3. un 4. pants – Kompetento iestāžu pienākums nekavējoties informēt aizdomās turētos un apsūdzētās personas par tiesībām klusēt – 8. panta 2. punkts – Tiesības norādīt uz šī pienākuma neizpildi – Valsts tiesiskais regulējums, ar kuru krimināltiesām, kas izskata lietu pēc būtības, ir aizliegts pēc savas ierosmes norādīt uz šādu pārkāpumu – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. un 48. pants

Lietā C-660/21

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *tribunal correctionnel de Villefranche-sur-Saône* (Vilfranšas pie Sonas Pirmās instances krimināllietu tiesa, Francija) iesniegusi ar 2021. gada 26. oktobra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2021. gada 29. oktobrī, krimināllietā

Procureur de la République

pret

K.B.,

F.S.,

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], priekšsēdētāja vietnieks L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], palātu priekšsēdētāji A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], K. Likurgs [*C. Lycourgos*], J. Regans [*E. Regan*], M. Safjans [*M. Safjan*] (referents), P. Dž. Švīrebs [*P. G. Xuereb*], L. S. Rosi [*L. S. Rossi*], D. Gracijs [*D. Gratsias*] un L. Arasteja Saūna [*L. Arastey Sahún*], tiesneši S. Rodins [*S. Rodin*], F. Biltšens [*F. Biltgen*], N. Pisarra [*N. Piçarra*], I. Ziemele un J. Pasers [*J. Passer*],

ģenerāladvokāts: P. Pikamēe [*P. Pikamäe*],

sekretāre: S. Bēre [*S. Beer*] administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2022. gada 20. septembra tiesas sēdi,

* Tiesvedības valoda – franču.

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– K.B. vārdā – *C. Lallich* un *B. Thellier de Poncheville*, advokāti,

– F.S. vārdā – *B. Thellier de Poncheville* un *S. Windey*, advokāti,

– Francijas valdības vārdā – *A. Daniel* un *A.-L. Desjonquères*, pārstāves,

– Īrijas vārdā – *M. Browne*, *Chief State Solicitor*, *A. Joyce*, *M. Lane* un *J. Quaney*, pārstāvji, kam palīdz *R. Farrell*, *SC*, *D. Fennelly*, *BL*, un *P. Gallagher*, *SC*,

– Eiropas Komisijas vārdā – *A. Azéma* un *M. Wasmeier*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2023. gada 26. janvāra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā (OV 2012, L 142, 1. lpp.) 3. un 4. pantu, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā krimināprocesā (OV 2016, L 65, 1. lpp.), 7. pantu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 48. pantu.

2 Šis lūgums tika iesniegts krimināprocesā pret K.B. un F.S. par degvielas zādzību.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 2012/13

3 Direktīvas 2012/13 3., 4., 10., 14., 19. un 36. apsvērums ir izteikts šādi:

"(3) Priekšnoteikums lēmumu savstarpējās atzīšanas principa īstenošanai krimināllietās ir dalībvalstu savstarpēja uzticēšanās citas dalībvalsts krimināltiesību sistēmai. Savstarpējas atzīšanas apmērs ir ļoti atkarīgs no vairākiem parametriem, kas ietver mehānismus, kuri nodrošina aizdomās turēto vai apsūdzēto personu tiesības, un kopējus minimālos standartus, kas vajadzīgi, lai atvieglotu savstarpējās atzīšanas principa piemērošanu.

(4) Krimināllietās pieņemto lēmumu savstarpējā atzīšana var efektīvi darboties tikai tad, ja ir pārliecība, ka ne tikai tiesu iestādes, bet arī visi krimināprocesa dalībnieki uzskata citu dalībvalstu tiesu iestāžu lēmumus par līdzvērtīgiem pašu lēmumiem, tādējādi apliecinot uzticēšanos ne tikai citu dalībvalstu noteikumu adekvātumam, bet arī minēto noteikumu pareizai piemērošanai.

[..]

(10) Kopējiem minimālajiem noteikumiem būtu jāpaaugstina uzticēšanās krimināltiesību sistēmām visās dalībvalstīs, kas savukārt padarītu efektīvāku tiesu iestāžu sadarbību savstarpējas uzticēšanās gaisotnē. Šādi kopēji minimālie noteikumi būtu jāpieņem attiecībā uz informāciju kriminālprocesā.

[..]

(14) [Šajā direktīva] noteikti kopējie minimālie standarti, kas jāpiemēro attiecībā uz noziedzīgos nodarījumos aizdomās turētām vai apsūdzētām personām sniedzamo informāciju par viņu tiesībām un par viņām izvirzīto apsūdzību, lai veicinātu dalībvalstu savstarpēju uzticēšanos. Šī direktīva ir pieņemta atbilstīgi tiesībām, kas noteiktas [H]artā, un jo īpaši tās 6., 47. un 48. pantā, balstoties uz [Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, kas parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī,] 5. un 6. pantu Eiropas Cilvēktiesību tiesas interpretācijā. [..]

[..]

(19) Saskaņā ar šo direktīvu kompetentajām iestādēm būtu nekavējoties mutiski vai rakstveidā jāinformē aizdomās turētie vai apsūdzētās personas par minētajām valsts tiesību aktos paredzētajām tiesībām, kas ir būtiskas, lai nodrošinātu lietas taisnīgu izskatīšanu. Lai minētās tiesības varētu praktiski un efektīvi īstenot, informācija procesa gaitā būtu jāsniedz savlaicīgi un ne vēlāk kā pirms aizdomās turētā vai apsūdzētās personas pirmās oficiālās pratināšanas, ko veic policija vai cita kompetenta iestāde.

[..]

(36) Aizdomās turētajiem vai apsūdzētajām personām vai viņu advokātiem vajadzētu būt tiesībām saskaņā ar valsts tiesību aktiem iesniegt sūdzību, ja kompetentās iestādes nav sniegušas vai atsakās sniegt informāciju vai nav ļāvušas iepazīties ar dažiem lietas materiāliem saskaņā ar šo direktīvu. Šīs tiesības neuzliek dalībvalstīm pienākumu nodrošināt īpašu pārsūdzības procedūru, atsevišķu mehānismu vai sūdzību iesniegšanas procedūru, kādā var apstrīdēt informācijas nesniegšanu vai atteikumu to sniegt."

4 Šīs direktīvas 3. pantā "Tiesības uz informāciju par tiesībām" ir noteikts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētie vai apsūdzētās personas nekavējoties saņemtu informāciju vismaz par šādām procesuālajām tiesībām, kā tās piemērojamas saskaņā ar valsts tiesību aktiem, lai nodrošinātu minēto tiesību efektīvu īstenošanu:

a) tiesībām uz advokāta palīdzību;

b) tiesībām uz bezmaksas juridiskām konsultācijām un nosacījumiem šādu konsultāciju saņemšanai;

c) tiesībām tikt informētam par apsūdzību saskaņā ar 6. pantu;

d) tiesībām uz mutisku un rakstisku tulkojumu;

e) tiesībām klusēt.

2. Dalībvalstis nodrošina, lai 1. punktā paredzētā informācija tiek sniegta mutiski vai rakstveidā vienkāršā un saprotamā valodā, ņemot vērā jebkādas neaizsargātu aizdomās turēto vai neaizsargātu apsūdzēto personu īpašās vajadzības."

5 Minētās direktīvas 4. pantā "Paziņojums par tiesībām apcietināšanas gadījumā" ir paredzēts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētie vai apsūdzētās personas, kuras tiek apcietinātas vai aizturētas, nekavējoties saņemtu rakstveida paziņojumu par tiesībām. Viņiem dod iespēju izlasīt paziņojumu par tiesībām un ļauj to paturēt visu laiku, kamēr viņiem ir atņemta brīvība.

2. Papildus informācijai, kas noteikta 3. pantā, šā panta 1. punktā minētajā paziņojumā par tiesībām iekļauj informāciju par šādām turpmāk minētām tiesībām, kā tās piemērojamas saskaņā ar valsts tiesību aktiem:

a) tiesībām uz piekļuvi lietas materiāliem;

b) tiesībām uz to, ka ir informētas konsulārās iestādes un viena persona;

c) tiesībām uz neatliekamo medicīnisko palīdzību; un

d) maksimālo stundu vai dienu skaitu, uz kādu aizdomās turētajiem vai apsūdzētajām personām var atņemt brīvību līdz brīdim, kad lietu nodod tiesai.

3. Paziņojumā par tiesībām ietver arī pamatinformāciju par visām valsts tiesību aktos paredzētajām iespējām apstrīdēt apcietinājuma likumību, panākt, lai tiek pārskatīts lēmums par aizturēšanu, vai lūgt pagaidu atbrīvošanu.

4. Paziņojumu par tiesībām sagatavo vienkāršā un saprotamā valodā. Paziņojuma par tiesībām indikatīvs paraugs iekļauts I pielikumā.

5. Dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētie vai apsūdzētās personas saņemtu rakstveida paziņojumu par tiesībām valodā, ko viņi saprot. Ja paziņojums par tiesībām attiecīgajā valodā nav pieejams, aizdomās turētos vai apsūdzētās personas par to tiesībām informē mutiski valodā, ko viņi saprot. Pēc tam viņiem bez nepamatotas kavēšanās izsniedz paziņojumu par tiesībām valodā, ko viņi saprot."

6 Šīs direktīvas 8. pants "Pārbaude un tiesiskās aizsardzības līdzekļi" ir izteikts šādā redakcijā:

"1. Dalībvalstis nodrošina, lai informācijas sniegšana aizdomās turētajiem vai apsūdzētajām personām saskaņā ar 3. līdz 6. pantu tiktu reģistrēta, izmantojot reģistrācijas procedūru, kas noteikta attiecīgās dalībvalsts tiesību aktos.

2. Dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētajiem vai apsūdzētajām personām vai viņu advokātiem ir tiesības saskaņā ar valsts tiesību aktos paredzētajām procedūrām iesniegt sūdzību, ja kompetentās iestādes nav sniegušas informāciju saskaņā ar šo direktīvu vai atsakās to sniegt."

Direktīva 2013/48/ES

7 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm (OV 2013, L 294, 1. lpp.) ir 3. pants "Tiesības uz advokāta palīdzību kriminālprocesā", un tā 1. punktā ir paredzēts:

"Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības uz advokāta palīdzību tādā laikā un tādā veidā, lai attiecīgās personas varētu praktiski un efektīvi īstenot savas tiesības uz aizstāvību."

8 Šīs direktīvas 9. panta "Atteikšanās no tiesībām" redakcija ir šāda:

"1. Neskarot valsts tiesību aktus, kuros prasīta advokāta obligāta klātbūtne vai palīdzība, dalībvalstis nodrošina, ka attiecībā uz jebkuru atteikšanos no tiesībām, kas minētas 3. un 10. pantā:

a) aizdomās turētajam vai apsūdzētajam vienkāršā un saprotamā valodā, mutiski vai rakstiski ir sniegta skaidra un pietiekama informācija par attiecīgo tiesību saturu un iespējamām sekām, ja no tām atsakās; un

b) atteikšanās tiek pausta brīvprātīgi un nepārprotami.

2. Atteikšanos no tiesībām, ko var paust rakstiski vai mutiski, kā arī apstākļus, kuros tā pausta, fiksē, izmantojot protokolēšanas procedūru saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem.

3. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētie vai apsūdzētie atteikšanos var vēlāk jebkurā kriminālprocesa brīdī atsaukt un ka viņi ir informēti par minēto iespēju. Šāds atsaukums stājas spēkā no brīža, kad tas ir izdarīts."

Direktīva 2016/343

9 Direktīvas 2016/343 7. pants "Tiesības klusēt un neliecināt pret sevi" noteic:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem ir tiesības klusēt attiecībā uz noziedzīgo nodarījumu, par kura izdarīšanu tos tur aizdomās vai apsūdz.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem ir tiesības neliecināt pret sevi.

3. Fakts, ka tiek izmantotas tiesības neliecināt pret sevi, neliedz kompetentajām iestādēm vākt pierādījumus, kurus var likumīgi iegūt, izmantojot tiesiskus piespiedu līdzekļus, un kuri pastāv neatkarīgi no aizdomās turēto vai apsūdzēto gribas.

4. Dalībvalstis var atļaut to tiesu iestādēm, pieņemot notiesājošu spriedumu, ņemt vērā aizdomās turētā un apsūdzētā sadarbību.

5. Tas, ka aizdomās turētie un apsūdzētie izmanto tiesības klusēt vai tiesības neliecināt pret sevi, netiek vērsts pret tiem, un šo faktu neuzskata par pierādījumu tam, ka tie ir izdarījuši konkrēto noziedzīgo nodarījumu.

6. Šis pants dalībvalstīm neliedz iespēju pieņemt lēmumu, ka maznozīmīgu kriminālpārkāpumu gadījumā, piemēram, attiecībā uz maznozīmīgiem ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem, process vai tā atsevišķi posmi varētu notikt rakstiski vai ka kompetentās iestādes aizdomās turēto vai apsūdzēto par attiecīgo nodarījumu nenopratina, – ar noteikumu, ka tiek ievērotas tiesības uz taisnīgu tiesu."

Francijas tiesības

10 *Code de procédure pénale* (Kriminālprocesa kodekss) 53. panta pirmajā daļā ir paredzēts:

"Kā klaju noziegumu kvalificē noziegumu, kas tiek izdarīts šobrīd vai kas tikko kā izdarīts. Klajš noziegums ir arī tad, ja pēc rīcības ļoti īsā laikā pret aizdomās turēto personu atklāti tiek vērsta sabiedrības uzmanība vai tiek atklāts, ka tās rīcībā ir priekšmeti vai pie tās atrodamas pēdas vai norādes, kas liek domāt, ka tā ir piedalījusies noziegumā."

11 Šā kodeksa 63-1. pants ir izteikts šādi:

"Kriminālpolicijas amatpersona vai kriminālpolicijas darbinieks minētās amatpersonas uzraudzībā aizturētajai personai valodā, kuru tā saprot, attiecīgā gadījumā aizpildot trīspadsmitajā daļā minēto veidlapu, nekavējoties paziņo:

1° Par tās aizturēšanu, kā arī šā pasākuma ilgumu un pagarinājumu vai pagarinājumiem, kādus tam var piemērot;

2° Par noziedzīgā nodarījuma, par kura izdarīšanu vai izdarīšanas mēģinājumu persona tiek turēta aizdomās, iespējamo kvalifikāciju, datumu un vietu, kā arī 62-2. panta 1.–6. punktā minētos pamatus, kas attaisno personas aizturēšanu;

3° Par to, ka personai ir:

– tiesības brīdināt vienu tuvinieku un savu darba devēju, kā arī – ja personai ir citas valsts pilsonība – pilsonības valsts konsulārās iestādes un attiecīgā gadījumā sazināties ar šīm personām saskaņā ar 63-2. pantu;

– tiesības uz ārsta izmeklēšanu saskaņā ar 63-3. pantu;

– tiesības uz advokāta palīdzību saskaņā ar 63-3-1. līdz 63-4-3. pantu;

– vajadzības gadījumā – tiesības uz mutiskā tulka palīdzību;

– tiesības pēc iespējas ātrāk un vēlākais pirms iespējamās aizturēšanas pagarināšanas iepazīties ar 63-4-1. pantā minētajiem dokumentiem;

– tiesības iesniegt Republikas prokuroram vai attiecīgā gadījumā tiesnesim, kurš pieņem lēmumu par personas atbrīvošanu vai aizturēšanu, tad, kad šis prokurors vai tiesnesis pieņem lēmumu par iespējamu aizturēšanas pagarināšanu, apsvērumus par to, lai šis pasākums tiktu izbeigts. Ja personu neuzklausa prokurors vai tiesnesis, tā var mutvārdos darīt zināmus savus apsvērumus, ko fiksē uzklausīšanas protokolā, ko paziņo prokuroram vai tiesnesim pirms lēmuma pieņemšanas par aizturēšanas pagarināšanu;

– tiesības uzklausīšanas laikā pēc savas personas identitātes apliecināšanas izdarīt paziņojumus, atbildēt uz tai uzdotajiem jautājumiem vai klusēt.

[..]

Atzīme par informāciju, kāda sniegta, piemērojot šo pantu, ir izdarāma aizturēšanas protokolā, un par to uz protokola malas parakstās aizturētā persona. Parakstīšanas atteikuma gadījumā par to izdara atzīmi.

Saskaņā ar 803-6. pantu personai, paziņojot par tās aizturēšanu, tiek nodots dokuments, kurā ir izklāstītas viņas tiesības."

12 Atbilstoši minētā kodeksa 63-4-1. pantam:

"Advokāts pēc pieprasījuma var iepazīties ar protokolu, kas sastādīts saskaņā ar 63-1. panta pirmspēdējo daļu un kurā fiksēts paziņojums par personas aizturēšanu un aizturētās personas tiesībām, ar atbilstoši 63-3. pantam sagatavoto medicīnisko izziņu, kā arī ar personas, kurai viņš palīdz, nopratināšanas protokoliem. Viņš nevar lūgt uztaisīt vai pats uztaisīt norakstu. Tomēr viņš var veikt piezīmes.

Arī aizturētā persona ir tiesīga iepazīties ar šā panta pirmajā daļā minētajiem dokumentiem vai to norakstu."

13 Tā paša kodeksa 73. pantā ir noteikts:

"Klaja nozieguma gadījumā, kas tiek sodīts ar brīvības atņemšanas sodu, ikviens ir tiesīgs notvert tā izdarītāju un to nogādāt pie tuvākās kriminālpolicijas amatpersonas.

Ja personu nogādā pie kriminālpolicijas amatpersonas, tās aizturēšana, ja ir izpildīti šajā kodeksā paredzētie nosacījumi, nav obligāta tad, ja tai nav jāpaliek izmeklētāju rīcībā un ja tā ir informēta, ka tā var jebkurā brīdī atstāt policijas vai žandarmērijas (*gendarmerie*) telpas. Šī panta daļa tomēr nav piemērojama, ja personu pie kriminālpolicijas amatpersonas piespiedu kārtā ir nogādājuši valsts varas pārstāvji."

14 Kriminālprocesa kodeksa 385. panta pirmajā un sestajā daļā ir paredzēts:

"Pirmās instances krimināllietu tiesa ir tiesīga konstatēt procesa, kas tajā ierosināts, spēkā neesamību, izņemot, ja tajā vērsies izmeklētājtiesnesis vai izmeklētājtiesneša palāta.

[..]

Jebkurā gadījumā iebildes par spēkā neesamības atzīšanu ir jāiesniedz pirms aizstāvības pēc būtības."

Pamatlietas un prejudiciālais jautājums

15 2021. gada 22. marta vakarā kriminālpolicijas darbinieki aizturēja K.B. un F.S. tādēļ, ka viņu klātbūtne uzņēmuma stāvvietā bija aizdomīga. Policijas darbinieki konstatēja, ka šajā stāvvietā novietotā kravas automobiļa degvielas tvertne bija atvērta un tuvumā atradās degvielas kannas. Plkst. 22.25 šie darbinieki notvēra K.B. un F.S., kuri mēģināja slēpties, un uzlika viņiem rokudzelžus, kā arī, pamatojoties uz Kriminālprocesa kodeksa 53. panta pirmo daļu, nekavējoties uzsāka izmeklēšanu par tikko veiktu degvielas zādzību.

16 Pēc K.B. un F.S. nopratināšanas, kurā viņiem gan netika paziņotas Kriminālprocesa kodeksa 63-1. pantā paredzētās tiesības, kriminālpolicijas darbinieki saskaņā ar Kriminālprocesa kodeksa 73. panta beigu daļu par to paziņoja kriminālpolicijas amatpersonai, kura lūdza nekavējoties atvest abus aizdomās turētos, lai viņus aizturētu.

17 Neievērojot šo prasību, kriminālpolicijas darbinieki vērsās pie citas kriminālpolicijas amatpersonas, kura ieradās vietā plkst. 22.40, bet tā nevis aizturēja abus aizdomās turētos, paziņoja viņiem par minētajām tiesībām un paziņoja par to Republikas prokuroram, kā tas ir prasīts Francijas tiesībās, bet gan pārmeklēja šo personu transportlīdzekli. Pārmeklēšanas laikā tika atrasti tādi apsūdzoši pierādījumi kā vāciņi, piltuve un elektriskais pumpis. Kriminālpolicijas amatpersona K.B. un F.S. uzdeva jautājumus, uz kuriem tie atbildēja.

18 Plkst. 22.50 Republikas prokurors saņēma paziņojumu par F.S. un K.B. aizturēšanu, un pēdējiem minētajiem attiecīgi plkst. 23.00 un 23.06 tika paziņotas viņu tiesības, tostarp tiesības klusēt.

19 Izskatot pēc būtības krimināllietu pret K.B. un F.S. par degvielas zādzību, *tribunal correctionnel de Villefranche-sur-Saône* (Vilfranšas pie Sonas Pirmās instances krimināllietu tiesa, Francija), kas ir iesniedzējtiesa, konstatē, ka šajā gadījumā izmeklēšanas darbības tika veiktas un pret sevi vērstas liecības iegūtas pirms tam, kad K.B. un F.S. tika informēti par savām tiesībām, un tādējādi tika pārkāpts Kriminālprocesa kodeksa 63-1. pants, ar kuru ir transponēts Direktīvas 2012/13 3. un 4. pants. Tā kā viņu aizturēšana, paziņojums Republikas prokuroram un informācija par viņu tiesībām, it īpaši tiesībām klusēt, bija novēloti, iesniedzējtiesa uzskata, ka ir pārkāptas tiesības neliecināt pret sevi. Šādos apstākļos saskaņā ar *Cour de cassation* (Kasācijas tiesa, Francija) judikatūru transportlīdzekļa pārmeklēšana, aizdomās turēto aizturēšana un visas ar to saistītās darbības principā būtu jāatzīst par spēkā neesošām.

20 Šajā ziņā no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem izriet, ka saskaņā ar Kriminālprocesa kodeksa 385. pantu attiecīgajai personai vai tās advokātam iebildes par procesa spēkā neesamību – piemēram tādēļ, ka nav izpildīts šī kodeksa 63-1. pantā paredzētais pienākums informēt personu par tiesībām klusēt aizturēšanas brīdī, – ir jāizvirza pirms aizstāvības pēc būtības. No šiem lietas materiāliem arī izriet, ka K.B. un F.S. palīdzēja advokāts, bet viņš, tāpat kā K.B. un F.S., pirms aizstāvības pēc būtības neizvirzīja iebildi par spēkā neesamības atzīšanu minētā kodeksa 385. panta izpratnē saistībā ar šī pienākuma neizpildi.

21 Turklāt iesniedzējtiesa norāda, ka *Cour de cassation* (Kasācijas tiesa) Kriminālprocesa kodeksa 385. pantu ir interpretējusi tādējādi, ka ar to tiesām, kas izskata lietu pēc būtības, ir aizliegts pēc savas ierosmes norādīt uz procesa spēkā neesamību, izņemot kompetences neesamības gadījumā, jo apsūdzētais, kuram ir tiesības uz advokāta palīdzību, kad viņš ierodas vai ir pārstāvēts tiesā, kas taisa spriedumu, var norādīt uz šādu spēkā neesamību pirms aizstāvības pēc būtības, turklāt tādas pašas tiesības apsūdzētajam ir arī apelācijas procesā, ja viņš neieradās vai nebija pārstāvēts pirmajā instancē. Līdz ar to šādi interpretēts Kriminālprocesa kodeksa 385. pants liedzot iesniedzējtiesai pēc savas ierosmes norādīt uz šī sprieduma iepriekšējā punktā minētā pienākuma neizpildi.

22 Šajā kontekstā iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai ar minētā kodeksa 385. pantu tai noteiktais aizliegums pēc savas ierosmes norādīt uz tāda Savienības tiesībās paredzēta pienākuma neizpildi kā Direktīvas 2012/13 3. un 4. pantā paredzētais pienākums nekavējoties informēt aizdomās turētās un apsūdzētās personas par tiesībām klusēt atbilst Savienības tiesībām.

23 Šajā ziņā tā atgādina, ka tas, ka valsts tiesa pēc savas ierosmes piemēro Savienības tiesības – ja nav Savienības procesuālo tiesību normu – ietilpst dalībvalstu procesuālajā autonomijā, ievērojot līdzvērtības un efektivitātes principu robežas. Tomēr 1995. gada 14. decembra spriedumā *Peterbroeck* (C-312/93, EU:C:1995:437) Tiesa esot nospriedusi, ka Savienības tiesības nepieļauj tādas valsts procesuālas normas piemērošanu, kas liedz valsts tiesai, kurā ir celta prasība atbilstoši tās kompetencei, pēc savas ierosmes novērtēt valsts tiesību akta saderību ar Savienības tiesību normu, ja tiesību subjekts uz to nav atsaucies noteiktā termiņā.

24 Turklāt iesniedzējtiesa atsaucas uz Tiesas judikatūru negodīgu noteikumu jomā, kurā tā ir secinājusi, ka valsts tiesai ir pienākums pēc savas ierosmes pārbaudīt, vai nav pārkāpti atsevišķi Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) noteikumi, pamatojoties uz to, ka šāda pārbaude ļauj sasniegt šajā direktīvā paredzētos rezultātus. Tādējādi šajā judikatūrā valsts tiesai esot atzīts dalībvalsts iestādes statuss, tāpat kā pienākums pilnā mērā piedalīties direktīvu transponēšanas procedūrā īpašajā kontekstā, kuru raksturo viena lietas dalībnieka mazāk aizsargāts stāvoklis. Šī argumentācija attiecībā uz patērētāju varētu tikt attiecināta uz apsūdzēto krimināllietā, vēl jo vairāk tāpēc, ka viņam savu tiesību īstenošanā ne vienmēr palīdz advokāts.

25 Šādos apstākļos *tribunal correctionnel de Villefranche-sur-Saône* (Vilfranšas pie Sonas Pirmās instances krimināllietu tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai [Direktīvas 2012/13] 3. pants (Tiesības uz informāciju par tiesībām) un 4. pants (Paziņojums par tiesībām apcietināšanas gadījumā), [Direktīvas 2016/343] 7. pants (Tiesības klusēt) – kopsakarā ar [Hartas] 48. pantu (Nevainīguma prezumpcija un tiesības uz aizstāvību) – ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir valsts tiesai noteikts aizliegums pēc savas ierosmes norādīt uz tiesību uz aizstāvību pārkāpumu, kā tās ir garantētas minētajās direktīvās, un, konkrētāk, ciktāl tiesai procesa atzīšanas par spēkā neesošu vajadzībām ir aizliegts pēc savas ierosmes norādīt uz to, ka apcietināšanas brīdī netika paziņots par tiesībām klusēt vai ka tas tika paziņots novēloti?"

Par prejudiciālo jautājumu

26 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ar LESD 267. pantu iedibinātās sadarbības starp valstu tiesām un Tiesu procedūras ietvaros Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai noderīga atbilde, kas ļautu izlemt tās izskatīšanā esošo strīdu. Šajā nolūkā Tiesai vajadzības gadījumā ir jāpārformulē tai uzdotie jautājumi. Turklāt Tiesai var nākties ņemt vērā tādas Savienības tiesību normas, uz kurām valsts tiesa sava jautājuma izklāstā nav atsaukusies (spriedums, 2021. gada 15. jūlijs, *Ministrstvo za obrambo*, C-742/19, EU:C:2021:597, 31. punkts).

27 Apstāklis, ka valsts tiesa prejudiciālo jautājumu ir izteikusi, formāli atsaucoties uz noteiktām Savienības tiesību normām, neliedz Tiesai sniegt šai tiesai visus interpretācijas elementus, kas tai var būt noderīgi, izspriežot izskatāmo lietu, neatkarīgi no tā, vai šī tiesa savu jautājumu formulējumā uz tiem ir atsaukusies. Šajā ziņā Tiesai no visas valsts tiesas sniegtās informācijas un tostarp no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma ir tiesības nošķirt tos Savienības tiesību elementus, kuriem ir nepieciešama interpretācija, ņemot vērā strīda priekšmetu (spriedums, 2022. gada 22. decembris, *Ministre de la Transition écologique* un *Premier ministre* (Valsts atbildība par gaisa piesārņojumu), C-61/21, EU:C:2022:1015, 34. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

28 Šajā gadījumā ir jānorāda, pirmām kārtām, ka prejudiciālais jautājums tostarp attiecas uz Direktīvas 2016/343 7. pantu, kura 1. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, ka aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem ir tiesības klusēt attiecībā uz noziedzīgo nodarījumu, par kura izdarīšanu tos tur aizdomās vai apsūdz.

29 Tomēr ir jānorāda, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu tika formulēts kontekstā, kurā informācija par tiesībām klusēt attiecīgajām personām tika sniegta novēloti, jo, kā izriet no šī sprieduma 16.–19. punkta, kriminālpolicijas darbinieki un kriminālpolicijas amatpersona tām uzdeva jautājumus un šīs personas sniedza pret sevi vērstas liecības pirms šīs informācijas sniegšanas. Tādējādi šis lūgums attiecas uz secinājumiem, kādi tiesai, kas izskata lietu pēc būtības, attiecīgā gadījumā ir jāizdara no minētās informācijas novēlotas sniegšanas, ja šīs personas vai viņu advokāts uz to nav norādījuši attiecīgās dalībvalsts tiesību aktos noteiktajā termiņā. Kompetento iestāžu pienākums nekavējoties sniegt informāciju un paziņojumu par tiesībām aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām, tostarp par tiesībām klusēt, tāpat kā dalībvalstu pienākums nodrošināt iespēju iesniegt sūdzību par šādas informācijas vai paziņojuma nesniegšanu, ir īpaši reglamentētas Direktīvā 2012/13, konkrēti: attiecībā uz pirmo pienākumu – tās 3. un 4. pantā, kā arī attiecībā uz otro pienākumu – tās 8. panta 2. punktā. Līdz ar to – kā būtībā secinājumu 31.–35. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts – uz prejudiciālo jautājumu jāatbild, ņemot vērā tikai šo direktīvu.

30 Otrām kārtām, no Direktīvas 2012/13 14. apsvēruma izriet, ka tās pamatā it īpaši ir Hartas 47. un 48. pantā minētās tiesības un tās mērķis ir veicināt šīs tiesības attiecībā uz aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem kriminālprocesā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 19. septembris, *Rayonna prokuratura Lom*, C-467/18, EU:C:2019:765, 37. punkts).

31 Lai gan prejudiciālajā jautājumā ir atsauce tikai uz Hartas 48. pantu par nevainīguma prezumpciju un tiesībām uz aizstāvību, ir jāatgādina, ka Tiesa jau ir nospriedusi, ka tiesības klusēt ir garantētas ne tikai šajā pantā, bet arī Hartas 47. panta otrajā daļā par tiesībām uz taisnīgu lietas izskatīšanu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 2. februāris, *Consob*, C-481/19, EU:C:2021:84, 45. punkts). Līdz ar to arī šis jautājums ir jāizvērtē, ņemot vērā šo pēdējo minēto Hartas tiesību normu.

32 Šādos apstākļos ir jāuzskata, ka iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2012/13 3. un 4. pants, kā arī 8. panta 2. punkts Hartas 47. un 48. panta aspektā ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru tiesai, kas izskata krimināllietu pēc būtības, ir aizliegts procesa atzīšanas par spēkā neesošu vajadzībām pēc savas ierosmes norādīt uz to, ka nav izpildīts kompetentajām iestādēm minētajā 3. un 4. pantā noteiktais pienākums nekavējoties informēt aizdomās turētās vai apsūdzētās personas par tiesībām klusēt.

33 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta e) apakšpunktu un 2. punktu, kā arī 4. panta 1. un 2. punktu dalībvalstīm ir jānodrošina, ka aizdomās turētie vai apsūdzētās personas nekavējoties saņemtu mutisku vai rakstisku informāciju un, ja šīs personas tiek apcietinātas vai aizturētas, rakstveida paziņojumu par tiesībām, citastarp par tiesībām klusēt, lai nodrošinātu šo tiesību efektīvu īstenošanu. Tātad šajās tiesību normās ir paredzēts dalībvalstu kompetento iestāžu pienākums nekavējoties informēt aizdomās turētos vai apsūdzētos par minētajām tiesībām, un ir precizēts, ka neatkarīgi no tā, vai šis pienākums, iespējams, ir stingrāks attiecībā uz tām aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām, kuras ir apcietinātas vai aizturētas, no šīs direktīvas 19. apsvēruma izriet, ka katrā ziņā iepriekš minētā informācija ir jāsniedz vēlākais pirms aizdomās turētā vai apsūdzētās personas pirmās oficiālās nopratināšanas, ko veic policija vai cita kompetentā iestāde.

34 Šajā gadījumā iesniedzējtiesa būtībā ir konstatējusi, ka K.B. un F.S. – kuri tika notverti klaja nozieguma izdarīšanas brīdī un kuri tādējādi, pamatojoties uz valsts tiesībām, ar kurām ir transponētas iepriekšējā punktā minētās Direktīvas 2012/13 normas, kā personas, kas notvertas un tiek turētas aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, bija nekavējoties jāinformē par tiesībām klusēt, – par šīm tiesībām tika informēti novēloti, proti, tikai pēc tam, kad kriminālpolicijas darbinieki un kriminālpolicijas amatpersona viņiem bija uzdevuši jautājumus un saņēmuši šo personu pret sevi sniegtas liecības.

35 Šajā kontekstā ir jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 2012/13 8. panta 2. punktu dalībvalstīm ir jānodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajām personām vai viņu advokātam ir tiesības saskaņā ar valsts procedūrām iesniegt sūdzību par to, ka kompetentās iestādes nav sniegušas informāciju saskaņā ar šo direktīvu vai atsakās to sniegt.

36 Šī tiesību norma it īpaši ir piemērojama situācijā, kad informācija par tiesībām klusēt ir tikusi sniegta novēloti. Ņemot vērā, ka šīs direktīvas 3. panta 1. punktā un 4. panta 1. punktā ir prasīts, lai aizdomās turētie vai apsūdzētās personas nekavējoties tiktu informētas par tiesībām klusēt, šāda informācija, kas sniegta, neievērojot minēto ātruma prasību, nevar tikt uzskatīta par tādu, kas ir sniegta "saskaņā ar" šo direktīvu. Līdz ar to saskaņā ar minētās direktīvas 8. panta 2. punktu aizdomās turētajiem vai apsūdzētajām personām vai viņu advokātam ir jābūt iespējai iesniegt sūdzību par minēto nepaziņošanu.

37 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka, ņemot vērā tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību, kas aizsargātas Hartas 47. panta pirmajā daļā, nozīmīgumu, Direktīvas 2012/13 8. panta 2. punkts nepieļauj nekādus valsts pasākumus, kas rada šķēršli efektīvai tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanai, ja ir pārkāptas ar šo direktīvu aizsargātās tiesības (spriedums, 2019. gada 19. septembris, *Rayonna prokuratura Lom*, C-467/18, EU:C:2019:765, 57. punkts).

38 Tomēr ar atsauci uz "valsts tiesību aktos paredzētajām procedūrām" šajā Direktīvas 2012/13 tiesību normā nav precizēta nedz kārtība un termiņi, kādos aizdomās turētie un apsūdzētās personas, kā arī attiecīgā gadījumā viņu advokāts var norādīt uz pienākuma nekavējoties informēt aizdomās turētos un apsūdzētās personas par tiesībām klusēt neizpildi, nedz arī iespējamās procesuālās sekas tam, ka minētās personas uz to nav norādījušas, piemēram, iespēja tiesai, kas izskata krimināllietu pēc būtības, pēc savas ierosmes norādīt uz šādu pārkāpumu procesa atzīšanas par spēkā neesošu vajadzībām. Rīcības brīvību, kas tādējādi ir atstāta dalībvalstīm, lai noteiktu šo kārtību un sekas, apstiprina arī šīs direktīvas 36. apsvērums, saskaņā ar kuru tiesības saskaņā ar valsts tiesību aktiem iesniegt sūdzību par to, ka kompetentās iestādes nav sniegušas vai atsakās sniegt informāciju vai nav ļāvušas iepazīties ar dažiem lietas materiāliem saskaņā ar šo direktīvu, neuzliek dalībvalstīm pienākumu nodrošināt īpašu pārsūdzības procedūru, atsevišķu mehānismu vai sūdzību iesniegšanas procedūru, kādā to var apstrīdēt.

39 Līdz ar to ir jākonstatē, ka Direktīvā 2012/13 nav iekļauti noteikumi, kas reglamentētu iespēju tiesai, kas izskata krimināllietu pēc būtības, procesa atzīšanas par spēkā neesošu vajadzībām pēc savas ierosmes norādīt uz pienākuma nekavējoties informēt aizdomās turētos un apsūdzētās personas par tiesībām klusēt neizpildi.

40 Tomēr ir jāatgādina, ka dalībvalstīm, īstenojot Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta e) apakšpunktu, 4. panta 1. punktu un 8. panta 2. punktu, saskaņā ar Hartas 51. panta 1. punktu ir jānodrošina, ka tiek ievērotas prasības, kas izriet gan no Hartas 47. panta pirmajā un otrajā daļā paredzētajām tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību un tiesībām uz taisnīgu lietas izskatīšanu,

gan no Hartas 48. panta 2. punktā nostiprinātajām tiesībām uz aizstāvību, kuras ir konkretizētas šajās Direktīvas 2012/13 tiesību normās (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 1. augusts, TL (Mutiskā un rakstiskā tulkojuma neesamība), C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, 42. punkts).

41 Jāpiebilst, ka saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu Hartā ietvertajām tiesībām ir tāda pati nozīme un tvērums kā attiecīgajām tiesībām, ko garantē Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, kas parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī (turpmāk tekstā – "ECPAK"), taču tas neliedz Savienības tiesību aktos paredzēt plašāku aizsardzību. Interpretējot Hartas 47. panta pirmajā un otrajā daļā un 48. panta 2. punktā garantētās tiesības, Tiesai tātad kā minimālais aizsardzības līmenis ir jāņem vērā atbilstošās tiesības, kas garantētas ECPAK 6. un 13. pantā, kā tās ir interpretējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2021. gada 2. februāris, *Consob*, C-481/19, EU:C:2021:84, 37. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2023. gada 9. marts, *Intermarché Casino Achats*/Komisija, C-693/20 P, EU:C:2023:172, 41.–43. punkts). Turklāt Direktīvas 2012/13 14. apsvērumā ir skaidri minēts, ka tas ir balstīts tostarp uz minēto 6. pantu, kā to ir interpretējusi minētā tiesa.

42 Šajā ziņā un ar nosacījumu, ka iesniedzējtiesa to pārbauda, ir jānorāda, kā tas izriet no Francijas valdības rakstveida apsvērumos un tiesas sēdē sniegtajiem paskaidrojumiem, ka Francijas krimināltiesības, it īpaši Kriminālprocesa kodeksa 63-1. panta 3. punkts, 63-4-1. pants un 385. pants ļauj aizdomās turētajiem vai apsūdzētajām personām, kā arī attiecīgā gadījumā viņu advokātam, izmantojot jebkādus līdzekļus un jebkurā brīdī starp viņu aizturēšanu un aizstāvības iesniegšanu pēc būtības norādīt uz jebkādu pienākuma nekavējoties informēt aizdomās turētos vai apsūdzētās personas par tiesībām klusēt, kāds tas izriet no Direktīvas 2012/13 3. un 4. panta, neizpildi, un ir precizēts, ka gan šiem aizdomās turētajiem un apsūdzētajām personām, gan viņu advokātam ir tiesības piekļūt lietas materiāliem un it īpaši protokolam, kurā fiksēts paziņojums par aizturēšanu un ar to saistītajām tiesībām.

43 Dalībvalstis, ņemot vērā tām ar Direktīvu 2012/13 piešķirto rīcības brīvību, var ierobežot laikā iespēju norādīt uz šādu neizpildi, to paredzot tikai stadijā pirms aizstāvības iesniegšanas pēc būtības. It īpaši ir jāuzskata, ka aizliegums krimināltiesai, kas izskata lietu pēc būtības, procesa atzīšanas par spēkā neesošu vajadzībām pēc savas ierosmes norādīt uz šo pārkāpumu principā atbilst Hartas 47. panta pirmajā un otrajā daļā nostiprinātajām tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību un lietas taisnīgu izskatīšanu, kā arī Hartas 48. panta 2. punktā nostiprinātajām tiesībām uz aizstāvību, ja aizdomās turētajiem, apsūdzētajām personām vai viņu advokātam ir bijusi konkrēta un efektīva iespēja norādīt uz attiecīgo pārkāpumu un ja viņiem tās izmantošanai ir bijis saprātīgs termiņš, kā arī piekļuve lietas materiāliem.

44 Tomēr, lai nodrošinātu tiesību klusēt lietderīgo iedarbību, ir jāprecizē, ka šāds secinājums ir spēkā tikai tad, ja šīm personām atvēlētajā termiņā, lai atsauktos uz Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta e) apakšpunkta un 4. panta 1. punkta pārkāpumu, ir konkrēti un efektīvi pieejamas tādas tiesības uz advokāta palīdzību kā tās, kuras ir nostiprinātas Direktīvas 2013/48 3. pantā un kuru izmantošanu atvieglo Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2016/1919 (2016. gada 26. oktobris) par juridisko palīdzību aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem kriminālprocesā un pieprasītajām personām Eiropas apcietināšanas ordera procesā (OV 2016, L 297, 1. lpp.) paredzētais juridiskās palīdzības mehānisms.

45 Šādu minēto Direktīvas 2012/13 tiesību normu interpretāciju Hartas 47. un 48. panta aspektā apstiprina Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra par ECPAK 6. pantu, kurā jau ir nospriests, ka apsūdzētā īpašo neaizsargātību izmeklēšanas stadijā saistībā ar procesa sagatavošanu pienācīgi

kompensēt var tikai ar advokāta palīdzību, kura uzdevums it īpaši ir nodrošināt, ka tiek ievērotas ikviena apsūdzētā tiesības neliecināt pret sevi (ECT spriedums, 2008. gada 27. novembris, *Salduz* pret Turciju, CE:ECHR:2008:1127JUD003639102, 54. punkts).

46 Tomēr tas, ka aizdomās turētajiem un apsūdzētajām personām saskaņā ar valsts tiesībām ir jānodrošina konkrēta un efektīva iespēja izmantot advokāta palīdzību, neizslēdz to, ka gadījumā, ja viņi atsakās no šīs iespējas, viņiem principā ir jāuzņemas visas ar šo atteikšanos saistītās sekas, ja vien atteikšanās ir veikta atbilstoši Direktīvas 2013/48 9. pantā paredzētajiem nosacījumiem. It īpaši šīs tiesību normas 1. punktā ir paredzēts, ka aizdomās turētajam vai apsūdzētajai personai mutiski vai rakstveidā ir jāsaņem skaidra un pietiekama informācija vienkāršā un saprotamā valodā par tiesību uz advokāta palīdzību saturu un iespējamām sekām atteikšanās no šīm tiesībām gadījumā un ka atteikums ir jāizsaka brīvprātīgi un nepārprotami.

47 Šī sprieduma 44. punktā minēto apsvērumu neatspēko tas, ka Direktīvas 2012/13 8. panta 2. punktā ir paredzēts, ka iespējai norādīt uz pienākuma nekavējoties informēt aizdomās turētos vai apsūdzētās personas par tiesībām klusēt neizpildi ir jābūt aizdomās turētajam vai apsūdzētajai personai, "vai" viņu advokātam. Proti, šis sakārtojuma saiklis ir jāsaprot tādējādi, ka aizdomās turētajai vai apsūdzētajai personai ir pašai jānorāda uz šādu pārkāpumu tikai tad, ja tās ir likumīgi atteikušās no iespējas izmantot advokāta palīdzību – turklāt šīs atteikšanās spēkā esamība ir jāpārbauda tiesai – vai arī tās uz šo pārkāpumu izvēlas norādīt nevis ar sava advokāta starpniecību, bet gan pašas.

48 Turklāt vēl ir jānorāda, ka saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, ja tiek konstatēts procesuālo noteikumu pārkāpums, valsts tiesām ir jāizvērtē, vai turpmākajā procesa gaitā šis trūkums ir novērsts, un šāda vērtējuma neesamība pati par sevi *prima facie* nav saderīga ar lietas taisnīgas izskatīšanas prasībām ECPAK 6. panta izpratnē (ECT spriedums, 2020. gada 28. janvāris, *Mehmet Zeki Çelebi* pret Turciju, CE:ECHR:2020:0128JUD002758207, 51. punkts). Tādējādi gadījumā, ja aizdomās turētais laikus nav ticis informēts par tiesībām neliecināt pret sevi un klusēt, ir jānosaka, vai, neraugoties uz šo trūkumu, kriminālprocess kopumā var tikt uzskatīts par taisnīgu, ņemot vērā virkni faktoru, tostarp to, vai izteikumi, kas saņemti bez šādas informācijas, ir apsūdzības dokumentu neatņemama vai būtiska daļa, kā arī citu lietas materiālos ietverto pierādījumu spēku (šajā nozīmē skat. ECT spriedumu, 2016. gada 13. septembris, *Ibrahim* u.c. pret Apvienoto Karalisti, CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, 273. un 274. punkts).

49 No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka nevar uzskatīt, ka ar valsts tiesisko regulējumu, ar kuru tiesai, kas izskata krimināllietu pēc būtības, ir aizliegts procesa atzīšanas par spēkā neesošu vajadzībām pēc savas ierosmes norādīt uz kompetento iestāžu pienākuma saskaņā ar Direktīvas 2012/13 3. un 4. pantu nekavējoties informēt aizdomās turētos vai apsūdzētās personas par tiesībām klusēt neizpildi, tiek pārkāpts Hartas 47. un 48. pants, ja minētajiem aizdomās turētajiem vai apsūdzētajām personām nav tikusi liegta konkrēta un efektīva iespēja saņemt advokāta palīdzību saskaņā ar Direktīvas 2013/48 3. pantu, vajadzības gadījumā izmantojot juridisko palīdzību atbilstoši Direktīvā 2016/1919 paredzētajiem nosacījumiem, un ja tām, tāpat kā attiecīgā gadījumā viņu advokātam, ir bijušas tiesības piekļūt lietas materiāliem un norādīt uz šo pārkāpumu saprātīgā termiņā saskaņā ar Direktīvas 2012/13 8. panta 2. punktu.

50 Šo secinājumu neatspēko judikatūra, uz kuru atsaucas iesniedzējtiesa un kas ir minēta šī sprieduma 23. un 24. punktā.

51 Proti, pirmām kārtām, lietā, kurā pasludināts 1995. gada 14. decembra spriedums *Peterbroeck* (C-312/93, EU:C:1995:437), valsts tiesībās tiesai bija piešķirtas pilnvaras pēc savas ierosmes izvērtēt valsts tiesību akta saderību ar Savienības tiesību normu. Tomēr, tā kā tiesas sēdes norises dienā termiņš, kurā šo vērtējumu varēja veikt pēc savas ierosmes, jau bija beidzies, iesniedzējtiesai šīs pilnvaras tika atņemtas. Savukārt pamatlieta attiecas uz jautājumu, vai Savienības tiesībās ir noteikts pienākums atzīt valsts tiesai iespēju pēc savas ierosmes norādīt uz Savienības tiesību pārkāpumu, lai gan tas tai ir aizliegts valsts tiesībās.

52 Otrām kārtām, attiecībā uz Tiesas judikatūru negodīgu noteikumu jomā, ir jāuzsver, ka tiesiskās attiecības, uz ko attiecas patērētāju tiesību aizsardzības sistēma, šajā ziņā atšķiras no tām, kas rodas kriminālprocesos, tādos kā pamatlietā minētie un šī sprieduma 45. punktā atgādinātie, un ka negodīgu noteikumu jomā izstrādātos principus nevar vienkārši piemērot procesuālo garantiju kriminālprocesā jomai.

53 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2012/13 3. un 4. pants, kā arī 8. panta 2. punkts Hartas 47. un 48. panta aspektā ir jāinterpretē tādējādi, ka tie pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kas aizliedz tiesai, kura izskata krimināllietu pēc būtības, procesa atzīšanas par spēkā neesošu vajadzībām pēc savas ierosmes norādīt uz minētajā 3. un 4. pantā paredzētā kompetento iestāžu pienākuma nekavējoties informēt aizdomās turētos vai apsūdzētās personas par tiesībām klusēt neizpildi, ja viņām nav tikusi liegta konkrēta un efektīva iespēja izmantot advokāta palīdzību saskaņā ar Direktīvas 2013/48 3. pantu, vajadzības gadījumā izmantojot juridisko palīdzību atbilstoši Direktīvā 2016/1919 paredzētajiem nosacījumiem, un ja viņām, tāpat kā attiecīgā gadījumā viņu advokātam, ir bijušas tiesības piekļūt lietas materiāliem un norādīt uz šo pārkāpumu saprātīgā termiņā saskaņā ar Direktīvas 2012/13 8. panta 2. punktu.

Par tiesāšanās izdevumiem

54 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā 3. un 4. pants, kā arī 8. panta 2. punkts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. un 48. panta aspektā

ir jāinterpretē tādējādi, ka

tie pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kas aizliedz tiesai, kura izskata krimināllietu pēc būtības, procesa atzīšanas par spēkā neesošu vajadzībām pēc savas ierosmes norādīt uz minētajā 3. un 4. pantā paredzētā kompetento iestāžu pienākuma nekavējoties informēt aizdomās turētos vai apsūdzētās personas par tiesībām klusēt neizpildi, ja viņām nav tikusi liegta konkrēta un efektīva iespēja izmantot advokāta palīdzību saskaņā ar 3. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm, vajadzības gadījumā

izmantojot juridisko palīdzību atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2016/1919 (2016. gada 26. oktobris) par juridisko palīdzību aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem kriminālprocesā un pieprasītajām personām Eiropas apcietināšanas ordera procesā paredzētajiem nosacījumiem, un ja viņām, tāpat kā attiecīgā gadījumā viņu advokātam, ir bijušas tiesības piekļūt lietas materiāliem un norādīt uz šo pārkāpumu saprātīgā termiņā saskaņā ar Direktīvas 2012/13 8. panta 2. punktu.

[Paraksti]